

2. Михайліченко М. В. Формування громадянської компетентності майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кіровоград, 2007. 23 с.

3. Пометун О. Теоретичні засади формування громадянської компетентності учнівської молоді. *Управління школою*. 2005. № 8. С. 5–7.

4. Рибак Г. Формування громадянської компетентності школярів через реалізацію системи громадянського виховання та освіти. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2010. № 4. С. 135–138.

Мацюк Віктор Михайлович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
Інститут педагогіки НАПН України
ORCID 0000-0002-8710-3082
E-mail: mvm279@i.ua

ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ У ГІМНАЗІЇ

За останні роки національна системи освіти зазнала інтенсивної модернізації. Радикальні зміни, які відбуваються у суспільстві загалом, вимагають від випускників шкіл для успішної реалізації їх у житті вміння самостійно ставити перед собою пізнавальні цілі, проектувати шляхи їх реалізації, контролювати і оцінювати шляхи їх досягнення, працювати з різними джерелами інформації, оцінювати їх і робити власні висновки.

Проблемне навчання на даний час не випадково привертає увагу широкої педагогічної спільноти. Протиріччя між постійним збільшенням обсягу інформації і обмеженим терміном навчання вимагає вдосконалення навчального процесу. Найбільш визнаним для розв'язання цієї суперечності є проблемний підхід до навчання, який характеризує собою сучасну тенденцію розвиваючого навчання.

Проблемне навчання – спосіб організації навчальної діяльності, який ґрунтується на отриманні знань шляхом вирішення теоретичних і практичних проблем. В основу проблемного навчання покладені ідеї американського психолога, філософа і педагога Джона Дьюї (1859-1952), який у 1894 році заснував у Чикаго дослідну школу, в якій основу навчання склали ігри і трудова діяльність. Хоча методи, прийоми, нові принципи, які використовувалися у цій школі, не були теоретично обґрунтовані і сформульовані у вигляді концепції, але вони набули поширення в 20-30 рр. ХХ ст.

Головна мета проблемного навчання – засвоєння не тільки основ наук, але і самого процесу отримання знань і наукових фактів, розвиток пізнавальних і творчих здібностей учнів [1, с. 134].

Процес навчання в період науково-технічного прогресу вимагає активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів з метою більш глибокого і міцного засвоєння ними знань, розвитку їх розумових і творчих здібностей. Розвиток творчого мислення учнів можливий, коли в процесі навчання створюються такі пізнавальні ситуації, які будуть змушувати учнів вести активний пошук розв'язування суперечності між знанням і незнанням. Саме тому у практиці навчання фізики дуже важливим є проблемне навчання [2, с. 3].

Зрозуміло, що використання лише пояснювально-ілюстративного методу навчання не забезпечить повною мірою розвитку мислення учнів, зокрема креативного мислення. Для вирішення даного завдання доречно застосовувати розвиваюче навчання. Саме таким навчанням є проблемне навчання.

Досвід засвідчує, що проблемне навчання можна використовувати на різних етапах: при вивченні теоретичного матеріалу, під час виконання лабораторних робіт, а також при розв'язуванні фізичних задач.

Метод проблемного навчання є досить дієвим на початковому етапі вивчення фізики у гімназії. Саме він дає можливість сформувати в учнів вміння слухати і спостерігати, виділяти головне, узагальнювати і систематизовувати різні знання і факти, аналізувати, висловлювати власні ідеї і аргументовано відстоювати свою точку зору.

Використання проблемного навчання під час вивчення фізики сприяє:

- формуванню інтересу учнів до фізики і техніки;
- залученню учнів до самостійної дослідницької діяльності;
- розвитку логічного мислення учнів;
- розвитку творчих здібностей учнів;
- розумінню учнями взаємозв'язку теорії і практики.

Створити проблемну ситуацію під час викладу нового матеріалу можна різними шляхами, але найчастіше це доцільно здійснювати у формі проблемного демонстраційного досліду та проблемної бесіди. Після проведення досліду учням потрібно дати певний час на осмислення побаченого і лише після цього розпочинати формулювання самої проблеми. Результативніше відбувається навчання, коли проблему формулюють самі учні [3, с. 231].

Проблемне навчання передбачає імітацію творчого процесу пізнання, моделювання головних його ланок: створення проблемної ситуації та керівництва пошуком шляху її вирішення. Знання не даються учневі у готовому вигляді, а здобуваються внаслідок самостійної пізнавальної діяльності.

Проблемний метод навчання можна використовувати на уроках різних типів: вивчення нового матеріалу, формування умінь і навичок, узагальнення і систематизації знань, контролю знань умінь та навичок. Засобами створення проблемних ситуацій у навчанні фізики може бути аналіз життєвих фактів, евристичне використання експерименту, евристичне використання задач.

Таким чином, використання проблемного навчання підвищує пізнавальний інтерес учнів до фізики як науки, дає змогу подолати такий недолік пояснювально-ілюстративного методу навчання як механічне запам'ятовування.

Список використаних джерел

1. Бугаев А.И. Методика преподавания физики в средней школе: Теоретические основы. Москва : Просвещение, 1981. 288 с.
2. Закота Л. А., Ляшенко О. І. Проблемне навчання фізики : посібник для вчителів. Київ : Рад. школа, 1985. 96 с.
3. Шмаков В. Проблемне навчання в системі роботи вчителя фізики. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В.Винниченка. Серія: Педагогічні науки.* 2005. Вип. 60. Ч. 2. 380 с.

Мельник Тарас Андрійович,
аспірант IV року навчання,
освітня програма «Професійна освіта»,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
ORCID 0000-0001-9429-4035
E-mail: tarac33@gmail.com

**SMART-ЗАСОБИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ
КЛЮЧОВИХ ВМІНЬ І НАВИЧОК XXI СТОЛІТТЯ
В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО ОНЛАЙН-ВЗАЄМОДІЇ**

Невпинність пошуку шляхів покращення власного добробуту є характерним атрибутом суспільства нової формації, яку можливо простежити в історії людства задовго до появи таких чинників істотних змін як глобалізація, роботизація, цифровізація та інші. Важливу роль в цьому пошуку відіграла і продовжує відігравати освіта: аналізуючи професійний аспект розвитку індивіда, у різних формах та проявах навчання створює можливості для набуття базових рис конкурентоспроможності на певних сегментах ринку праці. Однак виклик, що постав перед освітнім процесом сучасної доби, перш за все, полягає в тому, що динамічність ринку призводить до стрімкої появи, зникнення та видозміни його сегментів. Тож така трансформація зумовлює запит на формування не лише професійних вмінь та навичок (hard skills), а й вказує на необхідність переосмислення ставлення до м'яких вмінь і навичок, що пов'язані з успішною самореалізацією в житті незалежно від обраної професії (soft skills). Втім навіть попри низку успішних кроків в аспекті відходу від застарілої ціннісної парадигми, в 2020 році цей процес зіткнувся з кризою нетривіального характеру, а саме пандемією гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, яка призвела до обмеження офлайн-взаємодії в ході навчання. Наведена вище сукупність глобальних змін свідчить на користь актуальності розбудови системи формування ключових вмінь і навичок XXI століття шляхом дослідження освітнього потенціалу сучасних технологічних надбань з перспективою подальшої імплементації.

Проблема аналізу існуючих тенденцій з метою виокремлення переліку необхідних вмінь і навичок для життя в XXI столітті стала частиною науково-